

Atıf için/ Citation: Kılıç, B. S. (2020). Panik yok!!! Ben mülteciyim isimli kitabın değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 129-134.

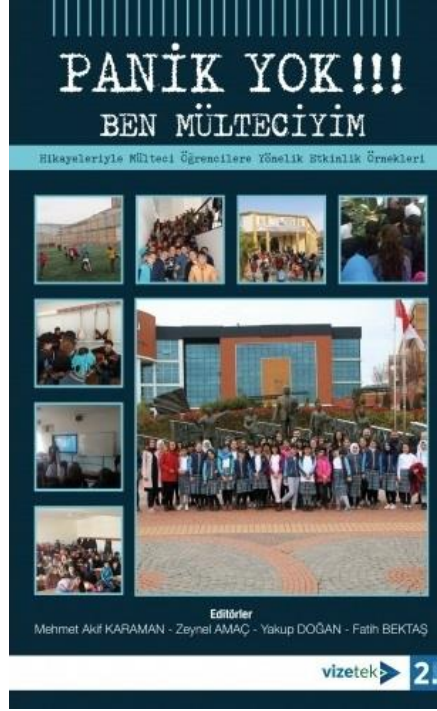
Panik Yok!!! Ben Mülteciyim İsimli Kitabın Değerlendirilmesi

Bekir Sıttık KILIÇ*

Öz: Suriye’de 2011’de yaşanan savaş sonrasında ülkemize göç eden Suriyelilerin sayısı üç buçuk milyonu geçmiştir. Türkiye’ye göç eden Suriyeliler için sosyal, ekonomik, sağlık, eğitim vb. alanlarda ulusal ve uluslararası çalışmalar yapılmaktadır. Bu süreçte Türk halkının ve devletinin çabasının değerli ve önemli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Dokuz yıl boyunca Türk toplumunun her kesimi elinden geleni yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Bu çalışmalardan biri de Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Eğitim Fakültesinde görev yapan öğretim elemanları öncülüğünde hazırlanan, Türkiye’de alanda ilk olma özelliğini gösteren, özverili ve kapsamlı bir çalışmanın ürünü Panik Yok Ben Mülteciyim adlı eserdir. Panik Yok!!! Ben Mülteciyim: Hikâyelerle Mülteci Öğrencilere Yönelik Etkinlik Örnekleri isimli eserin ilk baskısı Ocak 2020’de Mehmet Akif Karaman, Zeynel Amaç, Yakup Doğan ve Fatih Bektaş editörlüğünde yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, mülteci eğitimi, etkinlik örnekleri, Panik Yok!!! Ben Mülteciyim, kitap tanıtımı

Yazılış gayesi mülteci öğrencileri anlama çabası olarak görülen kitabın iddiasının mülteci öğrenci gerçeğini ortaya çıkarmak, uzak veya yakın tüm paydaşlarla bir hasbihal ortamı oluşturmak olduğu ifade edilmektedir. Eserin alanda ilk olmasının yanında onu önemli kılan diğer özelliği de eğitimlerine devam eden mülteci öğrencilerin ve bu eğitimleri gerçekleştiren öğretim elemanlarının *gerçek hayat hikâyelerinden* yola çıkılmasıdır. Sınır bölgesinde evrensel nitelikte eğitim vermeyi amaçlayan eğitimcilerin birlikte hazırladığı kitap on altı bölümden oluşmaktadır.

Göç ve eğitim başlıklı birinci bölümde mültecilerin hukuki durumları, göç olgusunun kapsamı, Türkiye'deki mülteciler ve eğitim konuları ele alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) verilerine göre Türkiye'de Suriyeli mültecilerin okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar, okul çağındaki çocukların sayısı 1.000.000'dan fazladır. Ayrıca mülteci öğrencilerin eğitiminin çok boyutlu ve bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (MEB, 2019). Türkçe konuşmalarının ve yaşadıkları ülkeyi sevmelerinin bile başlı başına önemli sayılmasının yanı sıra yabancılara bir dersin ya da becerinin nasıl öğretileceği, dil öğretimi kadar kritik bir konu olduğu bu bölümde ele alınmaktadır.

Mülteci öğrencilere verilen eğitim öğretim faaliyetlerinin arzu edilen sonuçlara ulaşabilmesi için rehberlik ve psikosozal destek hizmetlerinin önemi ön plana çıkmaktadır. Bu amaçla kaleme alınan rehberlik ve psikosozal destek hizmetleri başlıklı ikinci bölümde, mülteci öğrencilerin eğitim öğretim yaşamlarında karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkmalarına, yaşadıkları psikolojik sıkıntıları hafifletmelerine ve akademik başarısızlık riskini önlemelerine yardımcı olabilecek uygulamalara yer verilmiştir. Mültecilerin yaşadıkları sorunlar dil engeli, öğretmenlerin mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verebilecek düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmamaları, olumsuz tutumlara maruz kalma ve sosyal olarak dışlanma, akademik başarısızlık ve psikolojik problemler başlıkları altında irdelenmiştir. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin okullarda mülteci öğrencilere karşı olumsuz bakış açısını ortadan kaldırmak ve sağlıklı bir eğitim atmosferi oluşturmak için destek hizmetleri, önleyici ve gelişimsel hizmetler, mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı, kişisel rehberlik ve psikosozal destek hizmetleri açıklanmıştır. Bölüm sonunda öğrenciler arasındaki etkileşimi ve iletişimi

artırmaya, grup olmanın önemini ve grup kaynaşmasını öğrenmeye, sorumluluklarını artırmaya ve paylaşmaya, uyumla çalışmayı sağlamaya yönelik etkinlik örnekleri sıralanmaktadır.

Mültecilerin ilkokuldaki eğitimi ve sınıf öğretmenleri için etkinlik örneklerinin yer aldığı üçüncü bölüm, sekiz yaşındaki Suriyeli çocuğun duygu yüklü hikâyesi ile başlamaktadır. Bölümde sınıra yakın yerlerdeki ilkokulların olumsuz koşulları sıralanmış ve mülteci öğrencilere eğitim veren görevlilerin bu konuda yeterince eğitim almadıklarından, pedagojik eksikliklerinin bulunduğu bahsedilmiş, mülteci öğrencilerin eğitiminin çeşitli açılardan zaruri olduğu aktarılmıştır. Türkiye’de eğitim çağındaki bir milyon üzerindeki çocuğun (GİGM, 2019), okullarda Türk öğrencilerle birlikte Türk öğretmenlerden ders aldığı düşünüldüğünde durumun ciddiyeti ortaya çıkmaktadır. Savaş sonucu yaşanan olumsuz süreçlerin, mülteci çocukların, ülkemize ve kültürümüze uyumlarının sağlanmasında ilkokul eğitiminin bir yöntem ve ruhsal açıdan iyileşme aracı olarak görülmesinin elzem olduğu vurgulanmaktadır. Akademik başarısızlık, psikolojik sıkıntı, davranış problemleri, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi olumsuzlukları ortadan kaldırmayı amaçlayan sınıf öğretmenin mevcut programı ve öğrencilerin planlanan düzenini sekteye uğratmadan yapılabilecek uyarılma ve uygulamalar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bölüm sonunda yazarların ilkokul tecrübelerinden, saha gözlemlerinden ve bilimsel çalışmalardan elde edilen bilgilerden hareketle hazırladıkları etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Özellikle sınıflarında mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıf öğretmenleri, bu konudaki eksikliklerini giderme ve olumsuzlukları iyileştirme noktasında eserden faydalanabileceklerdir.

Okulların asıl amaçları öğrencilerin öğrenmelerinin yanı sıra öğrencilerin topluma kaynaşmalarına ve bütünleşmelerine katkı sağlamaktır. Okulların görev ve sorumlulukları, bu görevleri yerine getirmek için yapılması gerekenler kitabın dördüncü bölümündeki okul-sınıf yönetimi ve mülteci öğrenciler başlığı altında ele alınmaktadır. Aynı kültüre sahip öğrencilerden oluşan sınıfı yönetmekte zorluk yaşayan öğretmenlerin farklı kültürlerden gelen mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda zorluk yaşamalarının kaçınılmaz olduğu ve eğitim ortamlarında yaşanan bazı problemler ifade edilmiştir. Dil farkı, diğer öğrencilerle kaynaşamama, kültürel farklılıklar, iletişim problemi, öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar bunlardan bazılarıdır. Söz konusu sorunlarla baş etmek için sınıfta mülteci öğrenci bulunan öğretmenlerin yapması gerekenler açıklanırken, uyum problemlerini azaltmaya, sınıf düzenini sağlamaya, değerleri paylaşmaya yönelik etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Okulların görevlerini yerine getirebilmelerinde ailelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Aile, okul ile iş birliği yaptığı takdirde çocuk gerek akademik gerek sosyal alanlarda başarılı olabilmektedir. Türkiye’de ailelerin çocukların eğitimlerine yeterince destek olamadıkları, destek vermeyen bu ailelerin başında da savaş sonrası ülkemize gelen mültecilerin geldiği ifade edilmiştir. Mülteci ailelerin çocuklarının eğitimi için okullarla nasıl işbirliği içinde olabilecekleri ve okul aile birliklerinin önemine okul aile işbirliği ve mülteci öğrenciler bölümünde yer verilmiştir. Bu başlık altında Okul Aile İşbirliği Yönetmeliği, mülteci öğrenciler ve okul aile birlikleri, aile ile işbirliğinin gereklilikleri, okul aile birliklerinde yaşanan sorunlar ve bu sorunları önleme yolları ayrıca Suriyeli öğrencilerin ve ailelerinin okul-aile iletişimini geliştirmeye yönelik etkinlikler detaylı olarak ele alınmıştır.

Savaşlardan olumsuz etkilenen kitlenin başında çocuklar gelmektedir. Çocukların bazıları hayatlarını kaybetmiş bazıları da engelli duruma düşürülmüşlerdir. Ülkemizde bir milyon civarındaki Suriyeli çocuğun 200-250 bininin engelli olduğu tespit edilmiştir. Engelli öğrencilerin Türk eğitim sistemiyle bütünleşmesini sağlamaya yönelik bilgi ve etkinliklere altıncı bölümdeki özel gereksinimli mültecilerin eğitimi başlığı altında yer verilmiştir. Savaş mağduru özel gereksinimli çocuklar, engelli bireylerin toplumdaki yeri, engelli öğrencilerin sosyal ilişkilerinin geliştirilmesi, özel gereksinimli mülteciler için dil eğitimi, özel öğrencilerin

eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve kaynaştırma eğitiminin önemi ayrı ayrı başlıklar altında ele alınarak çeşitli etkinlikler yine bu bölümde okurlara ve eğitimcilere sunulmaktadır.

Eserin yedinci bölümü, eğitimin mihenk taşı olarak nitelendirilen okul öncesi eğitime ayrılmış ve okul öncesi dönemde mülteci çocuklar konusuna yer verilmiştir. Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı amaçları, sınıfların fiziksel ortamı ve öğrenme merkezleri çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Okul öncesi dönemde mülteci çocuklar konusu ayrı başlık altında irdelenmiş, savaş ve göç gibi olumsuz izlerin silinmesinde okul öncesinde alınan eğitimin önemi vurgulanmıştır. Okul öncesi eğitimle okul ile tanışan öğrencilerin uyum sürecini sağlıklı geçirmelerine, öğretmenlerle etkili iletişim kurabilmelerine, mülteci öğrencilere karşı ön yargıların ortadan kaldırılmasına yönelik tavsiyeler ve sınıf ortamında uygulanabilecek etkinlik önerileri bu alanda çalışan öğretmenler ve eğitimciler için kılavuz niteliğindedir.

Suriyelilerin ülkemize gelmesinden itibaren Türkçe öğrenme ve öğretme faaliyetleri çeşitli kuruluşlar tarafından yapılagelmektedir. Kilis Türkçe ve Yabancı Diller Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) de sınır bölgesinde Türkçe öğretmekte ve çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Söz konusu kurumda tecrübeye sahip akademisyenler tarafından hazırlanan sekizinci bölüm mülteci öğrencilere Türkçe öğretimi olarak belirlenmiştir. Suriyeli öğrencilerin eğitim durumları sayısal verilerle sunulmuş, Suriyelilerin Türkçe kullanma durumları ve öğrenme faaliyetleri, Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar farklı çalışmalardan örneklerle zenginleştirilmiştir. Türkçe öğretimi yapan resmî ve özel kurumlar ve bazı projelerden bahsedilen bölümde, Türkçe öğretiminde kullanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmekte, konu ile ilgili paydaşlara öneriler sunulmaktadır. Ayrıca çeşitli kademelerdeki öğrenciler için hazırlanan etkinliklere bu bölümde ulaşmak mümkündür.

Matematik, bütün dünyada ortak simgelerin kullanıldığı ortak bir dile sahip olmasına rağmen matematik öğretmenin zor olabileceği düşünülmektedir. Türkçe öğrenmeye çalışan mülteci çocukların, matematik deneyimleri ve derslere katılımını sağlamaya yönelik hazırlanan dokuzuncu bölümün, ana dili Türkçe olmayan öğrencilerin kendilerini topluluğun bir parçası olarak görmelerine katkı sağlayabileceği söylenebilir. Matematik eğitiminde bilgiyi farklı şekillerde ifade etme, matematiksel kelime ve iletişim kurma, iletişimi sağlamak için gösterim ve çizimlerden yararlanma, jest ve mimikleri kullanma, mülteci öğrencileri sınıf içi etkinliklere dâhil etme vb. konularda açıklamalara yer verilen matematik eğitimi ve mülteci öğrenciler bölümünde öğretmenlerin sınıflarında rahatlıkla kullanabilecekleri çeşitli etkinlikler bulunmaktadır.

Fen öğretimi ve mülteci öğrenciler olarak düzenlenen onuncu bölümde 21. yüzyıl becerilerinden iletişim, işbirliği, bilgi-medya teknoloji okuryazarlığı, sosyal ve kültürel beceriler konularına odaklanılmaktadır. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında yapılan değişiklikler ve programın temel amaçları sıralanmış, derste kullanılabilecek alternatif yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur. Öğretmenlerin fen bilimleri dersleri sırasında mülteci öğrenciler için dikkat etmeleri gereken hususlar ve örnek olarak verilen etkinlikleri yaparken dikkat etmeleri gerekenler açıklanmıştır. Doğal dünyayı anlamaya yardımcı olma, günlük yaşamda karşılaşılan sorunları çözme, araştırma yetisi kazanma gibi hususlarda işlevi olan fen eğitiminin ancak etkili bir şekilde uygulanarak amaçlara ulaşılacağı ifade edilmiş ve etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Empati, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme becerileri, dayanışma, duyarlılık, yardımlaşma gibi değerlerin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersi ön plana çıkmaktadır. Türkiye’de yaşayan Suriyeli ve tüm göçmenler için gerekli vatandaşlık eğitiminin verilmesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin katkısı önemli görülmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi ve mülteci öğrenciler bölümünde, dersin ve programın içeriğine, alan yazında sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürütülen çalışma sonuçlarına yer verilmiştir. Mülteci öğrencilerin

derslerine giren öğretmenlerin tecrübeleriyle elde edilen veriler akademik, millî, kültürel sorunlar, dil ile çevreye uyum sorunları başlıkları altında incelenmiş, söz konusu sorunlara çözüm önerileri sıralanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, farklılıkları zenginlik olarak gören sınıf ortamlarında, verimli eğitim atmosferi oluşturmaları beklenmekte ve bu beklentileri karşılamaya yönelik örnek etkinlik önerileri bu başlık altında sunulmaktadır.

Doğuştan gelen ve ölüm sonrasını etkilediğine inanılan dinî yaşamın ve dinî öğretilerin çocuklara anlayabilecekleri şekilde öğretilmesi, öğrenilenlerin toplumsal yaşama yansıtılması önem arz etmektedir. Din eğitimi ve mülteci öğrenciler başlığı altında ele alınan on ikinci bölümde din eğitimi ve öğretimiyle ilgili tanımlara, din eğitimi biliminin amaçlarına, din öğretiminin temellerine, din eğitimi biliminin bilimler arasındaki konumuna ve alt bilim dallarına, din öğretimi modellerine, dünyada din öğretimine ve yaygın din eğitimine değinilmiştir.

Müziğin bireyler, toplumlar, kültürler arasında birleştirici rol üstlendiği evrensel nitelikler taşıdığı kabul edilmektedir. Müziğin bu işlevini öne çıkaran müzik eğitimi ve mülteciler bölümünün bazı amaçları şunlardır: mülteci çocuklar üzerinde müziğin gücünü kullanarak onların (fizyolojik/psikolojik) içerisinde yaşadıkları durumlara ve topluma uyum sağlamalarına, ön yargılardan sıyrılmalarına ve ortak paydalarda buluşmalarını sağlamalarına katkı sunma. Müzik ve insan, müzik bağlamında kültür ve kimlik, müziğin insan üzerindeki etkileri, göç ve müzik, müzik eğitimi, müzik eğitiminde tarihsel süreç, müzik eğitiminin türleri konularının ayrı ayrı ele alındığı bölümde çeşitli çocuk şarkıları ve Türkçe-Arapça, Arapça-Türkçe şarkıların listelendiği etkinlik örnekleri de bulunmaktadır.

Eğitimin önemli bir parçası olan beden eğitimi toplumsal sağlığı, huzuru, toplumla bütünleşmeyi, toplumsal gereksinimleri karşılamayı sağlamada başat rol üstlenmektedir. Çocuklara ve gençlere yönelik beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin onların bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerini iyileştirme özelliğinden bahsedilen on dördüncü bölüm beden eğitimi ve spor eğitimi ve mülteci öğrenciler konusuna ayrılmıştır. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin mülteci çocukların büyümeleri ve gelişmelerine, serbest zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmelerine, topluma uyum sağlamalarına, karakter ve kişiliklerini geliştirmelerine, kazanma ve kaybetme duygularını kazanmalarına, demokrasi bilincini geliştirmelerine ve özel yeteneklerinin farkına varmalarını sağlamada önemli rol üstlendiği vurgulanmaktadır. Aynı bölümde mülteci ve göç kavramları, beden eğitimi, spor, sporun mülteciler üzerine etkileri ayrı başlıklar altında ele alınmış, oyun ve spor etkinliklerinden çeşitli örnekler yer verilmiştir.

Mesleki eğitim ve öğretim, bireyleri hayata hazırlamada ekonomik anlamda iş gücü ihtiyacını karşılamada kilit rol oynamaktadır (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD] 2010). Ülkemiz kendi yurttaşları için kalifiye mesleki eğitim vermek için çaba gösterirken Suriyeli göçmenlerin de topluma uyumu, nitelikli iş gücüne katılımı, istihdam imkânlarının artırılması amaçları ve bu amaçları gerçekleştirmek için yapılan bazı projeler kitabın on beşinci bölümünde sunulmaktadır. Mesleki eğitimin tarihsel gelişimi, mesleki ve teknik eğitimin mevcut durumu, mesleki eğitim ve istihdam ilişkisi, mesleki eğitim ve göçmen öğrencilere dair bilgilerin yanı sıra Suriyeli göçmenlerin eğitim sürecinde görevli eğitimcilerin derslerde faydalanabilecekleri etkinlik örnekleri de mesleki eğitim ve mülteci öğrenciler bölümünde yer almaktadır.

Mülteci öğrencilerin yaşadıkları dil sorunu çevre ile uyumlarını zorlaştırmakta bu durumun da onların ders notlarına ve akademik başarılarına yansıdığı uzmanlarca ifade edilmektedir. Kitabın, Ölçme-değerlendirme ve mülteci öğrenciler başlıklı son bölümünde mülteci öğrencilerin derslerinde görev alan öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının, onları ölçme ve değerlendirme sürecine nasıl dâhil etmeleri gerektiği izah edilmektedir. Mülteci öğrencilerin bireysel eksikliklerinin ve ihtiyaçlarının Türk öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu

vurgulanmakta, bu eksikliklerin giderilebilmesi için sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme araçlarından ziyade süreç odaklı ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Söz konusu bölümde, süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımında kullanılan öğrenci performans ve proje ödevleri, ürün dosyaları (portfolyo), kavram haritaları, görüşme ve gözlem formları, öz değerlendirme ve akran değerlendirme, tartışma gibi ölçme araçlarından bahsedilmiştir. Ayrıca örnek dereceli puanlama anahtarı, örnek kavram haritası puanlama modeli, gözlem ve öz değerlendirme formu gibi çeşitli formlar okurlara ve alanda çalışan öğretmenler ve öğretim elemanlarının kullanımına sunulmuştur.

Mülteci öğrenciler ve eğitim. Aynı konuya/soruna değişik yönlerden ışık tutmaya çalışan, mülteciler konusunda dünyanın üç maymunu oynadığı süreçte taşın altına eline koyan, sınır bölgesinde yaşayan, mültecileri anlamak için sınırları aşmaya çalışan öğretim elemanlarının ortak eseri ve çabasıdır: Panik Yok!!! Ben Mülteciyim. Eser, alanda çalışan öğretmenlere ve öğretmen adayları için kılavuz mahiyetindedir. Çeşitli tecrübelerin ortak teşekkülü olan kitabın öğretmenlere kolay ve yeni tecrübeler yaşatmada rehber olacağı, eğitim öğretim faaliyetlerinin ve ortamlarının düzenlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kısa sürede ikinci baskısı yapılan eserin mülteci öğrenciler ve eğitim konularında faydalanmak isteyenlere çok yönlü bakış açısı kazandıracağı, alan yazında Türkiye’de ilk olması sebebiyle söz konusu boşluğu dolduracağı beklenmektedir.

Kaynaklar

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). *Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımı*. Erişim adresi (07.03.2020): <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Karaman, M. A., Amaç, Z., Doğan, Y. ve Bektaş, F. (Ed.). (2020). *Panik yok!!! Ben mülteciyim: Hikâyeleriyle mülteci öğrencilere yönelik etkinlik örnekleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri*. Erişim adresi (05.03.2020): https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/26115239_14_Haziran___2019_YN_TERNET_SUNUUU_.pdf
- The Organization for Economic Cooperation and Development. (OECD). (2010). *Learning for jobs, OECD reviews of vocational education and training: option for China*. OECD Publishing. Erişim adresi (20.04.2020): <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/Learning%20for%20Jobs%20book.pdf>